

Dies Academicus – Dan Akademije

U srijedu, 13. prosinca 2017., u Velikoj dvorani Hrvatskog liječničkog zbora (HLZ) u 18 sati održana je svečanost *Dies Academicus*, Dan Akademije.

Nakon odslušane himne predsjednica Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, prof. dr. sc. Jasna Lipozenčić otvorila je svečanost pozdravnim govorom pozdravivši prisutne uzvanike te članove HAZU. Održana je minuta šutnje u spomen na preminule članove AMZ (prof. dr. sc. Jelena Aurer-Koželj, prof. dr. sc. Nijaz Hadžić, koji je bio član Senata, prof. dr. sc. Sreto Vukadinović, prof. emerit. dr. sc. Želimir Jakšić, također član Senata, i akademik Vladimir Goldner).

Predsjednik Senata HLZ prof. dr. sc. Andrija Pavić pozdravio je skup i poželio uspjeh u radu. Vrlo se emotivno obratio prisutnima sa željom za dobrom suradnjom s HLZ i potrebom zajedničkog rada na sprječavanju odlaska liječnika iz Hrvatske. Podsjetio je i na prošla vremena, kada je isto trebalo zajedništvo i kada smo se održali i u težim životnim uvjetima, u tijeku Domovinskog rata.

Potom se predsjednica prof. dr. sc. Jasna Lipozenčić osvrnula na rad Akademije u 2017. godini.

Dodijeljene su Nagrade AMZH a dodjeljivanje je obrazložio predsjednik Odbora prof. dr. sc. Šime Mihatov (nagrade sponzorira Pliva Hrvatska d. o. o.)

Dobitnik Nagrade "A.Šercer" je prof. dr. sc. Josip Đelmiš, a dobitnik Nagrade "B. Nakić" je dr. sc. Martina Džoić Dominković.

Sažetak rada nagrađenog Nagradom „A. Šercer“

The Impact of the IADPSG Diagnostic Criteria on the Prevalence of Gestational Diabetes Mellitus Compared to NICE Criteria

(Utjecaj IADPSG dijagnostičkih kriteriji na pojavnost gestacijskog dijabetesa u odnosu na NICE kriterije)

Djelmis J, Pavic M, Mulliqi Kotori V, Pavlic Renar I, Ivanisevic M, Oreskovic S.:

Gestacijski dijabetes (GDM) je dijabetes koji se prvi put dijagnosticira u trudnoći. GDM ima nepovoljan utjecaj za trudnoću, fetus kao i za budući život majke i djeteta. Zbog povišenog perinatalnog i maternalnog mortaliteta i morbiditeta potvrđena je važnost postavljanja dijagnoze GDM. U svrhu postavljanja točne dijagnoze i klasifikacije hiperglikemije u trudnoći pokrenuto je međunarodno istraživanje dijabetesa u trudnoći (*Hyperglycemia and Adverse Pregnancy Outcome - HAPO study*). Međunarodna udruga za istraživanje dijabetesa u trudnoći IADPSG (*International Association of Diabetes and Pregnancy Study Group*) donijela je preporuke za nove kriterije i klasifikaciju GDM prema rezultatima istraživanja HAPO studije. Preporučeni kriteriji su prihvaćeni i od Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) i većine zemalja u svijetu. Sve europske zemlje su prihvatile kriterije IADPSG/WHO osim Ujedinjenog Kraljevstva. Najveća razlika između kriterija IADPSG/WHO od kriterija NICE (*UK National Institute for Health and Care Excellence - NICE*) je u vrijednostima glukoze natašte. Dijagnoza GDM po IADPSG/WHO se postavlja ako je glukoza natašte jednaka ili viša od 5,1 mmol/L, a prema NICE kriterijima ako je glukoza natašte jednaka ili viša od 5,6 mmol/L.

Cilj: Istražiti utjecaj dijagnostičkih kriterija IADPSG na prevalenciju gestacijskog dijabetesa (GDM) u usporedbi s kriterijima NICE i ocijeniti prevalenciju pretilosti, carskog reza i hipertenzije kod trudnica s razinom natašte glukoze u plazmi (FPG) od 5,1-5,5 mmol/L. *Metode:* Retrospektivno opservacijsko istraživanje provedeno je na Odjelu za ginekologiju i opstetriciju Kliničkog bolničkog centra u Zagrebu od 1. siječnja 2012. do 31. prosinca 2014. *Rezultati.* Podatci su prikupljeni od 4646 žena kojima je učinjen dijagnostički test tolerancije glukoze sa 75 g (OGTT). Prema kriterijima NICE, 17,8% trudnica imalo je GDM, dok je prema IADPSG/WHO kriterijima 23,1% žena imalo GDM, a 1,1% imalo je dijabetes u trudnoći (glukoza natašte jednaka ili viša od 7 mmol/L). Bilo je 8,8% trudnica čije su razine glukoze natašte bile 5,1-5,5 mmol/L, a 2-h vrijednosti OGTT bile su niže od 7,8 mmol/L i imale su veći rizik za novorođenčad veliku za dob (LGA) OR 3,67, (95% CI 1,96-4,6) i carski rez (OR 1,8; 95% CI 1,3-2,3) u usporedbi s kontrolnom skupinom. *Zaključak:* GDM je češće dijagnosticiran pomoću IADPSG kriterija nego NICE kriterija. Uspoređujući postotak nedijagnosticiranih GDM bolesnika s upotrebom kriterija NICE i IADPSG, čini se da smanjenje pragova za glukozu natašte i uvođenje 1-satne vrijednosti nakon opterećenja sa 75 grama glukoze omogućuju dijagnozu većeg broja trudnica s GDM-om. U našem istraživanju povećanje granične vrijednosti glukoze natašte na 5,6 mmol/L i neuključivanje 1-h OGTT vrijednosti, kao što je to u NICE kriterijima, rezultiralo je značajnim smanjenim broja trudnica s dijagnozom GDM. Naši rezultati potvrđuju da žene s glukozom natašte 5,1-5,5 mmol/L imaju povećani rizik od nepovoljnog maternalnog i perinatalnog ishoda, a povećani prag glukoze natašte u kriterijima NICE treba zamijeniti vrijednostima navedenim u kriterijima IADPSG. Komplikacije GDM-a za majku i novorođenčad mogu se smanjiti univerzalnim kriterijima prema IADPSG, budući da dokazi o prednostima probira nadilaze financijske troškove.

Sažetak rada nagrađenog Nagradom „B. Nakić“

Elastographic features of triple negative breast cancers

(Elastografske vrijednosti trostruko negativnih karcinoma dojke)

Džoić Dominković M, Ivanac G, Kelava T, Brkljačić B

Cilj: Procijeniti elastografske osobitosti trostruko negativnih karcinoma dojke i utvrditi elastografske karakteristike koje ih razlikuju od drugih invazivnih karcinoma dojke. *Metode:* Procijenili smo elastografske karakteristike 26 trostruko negativnih karcinoma dojke i usporedili ih s 32 invazivna karcinoma dojke koji nisu bili trostruko negativni. Izmjerali smo kvalitativne elastografske vrijednosti: srednju, minimalnu i maksimalnu elastografsku vrijednost najtvrdog dijela lezije, srednju elastografsku vrijednost okolnog tkiva i omjer elastografskih vrijednosti lezija/mast. *Rezultati:* Trostruko negativni karcinomi dojke su češće pravilnog oblika (57,7% prema 6,2%) u usporedbi s drugim karcinomima, dok su drugi invazivni karcinomi češće crvene boje (93,7% prema 42,3%) i heterogene strukture (68,7% prema 42,3%). Tvrdoća trostruko negativnih karcinoma dojke je statistički značajno niža u odnosu na druge karcinome dojke. Dvije skupine se razlikuju i prema maksimalnoj ($p=0,001$), srednjoj ($p=0,001$) i minimalnoj ($p=0,001$) elastografskoj vrijednosti te prema omjeru elastografskih vrijednosti lezija/mast ($p=0,0017$) koji je statistički značajno niži kod trostruko negativnih karcinoma dojke ($p=0,009$). *Zaključci:* Trostruko negativni karcinomi dojke češće pokazuju benigne morfološke karakteristike, mekši su na elastografiji i imaju niži omjer elastografskih vrijednosti lezija/mast u usporedbi s drugim češćim tipovima karcinoma dojke.

Laureat za godinu 2016.

Dodjela počasnog naslova *Laureat za 2016.godinu* pripala je prof. dr. sc. Olgi Carević. Obrazloženje nagrade dao je prof. dr. sc. Šime Mihатов sukladno Statutu i Pravilniku o izboru laureata na prijedlog Senata, kolegija i Glavnog odbora.

Pri dodjeli titule govorili su laudator (prof. dr. sc. Jasna Lipozenčić) i laureat (prof. dr. sc. Olga Carević).

Govor laudatora

Osobita mi je čast biti laudator izvanrednoj osobi poput prof. dr. sc. Olge Carević. Rođena je u Novom Sadu 9. travnja 1925. gdje je završila osnovnu i srednju školu, te maturirala 1944. godine. Od 23. listopada, nakon oslobođenja Novog Sada, zaposlila se u ljekarni koja je formirana kao sanitetska jedinica za potrebe Srijemskog fronta. Godine 1945. upisala se na Farmaceutski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Tijekom studija radila je kao demonstrator u Zavodu za farmakognoziju Farmaceutskog fakulteta.

Nažalost, roditelji su joj preminuli na samom početku studija. U tim teškim trenutcima života Zagrebačko sveučilište dodijelilo joj je stipendiju i smještaj u studentskom domu na Trgu žrtava fašizma u kojem je stekla mnoge prijatelje, posebice u Studentskom zboru „Ivan Goran Kovačić“. Za vrijeme ljetnih praznika sudjelovala je u radnim akcijama: izgradnja pruge Brčko-Banovići i drugih, te u akciji skupljanja ljekovitog bilja. Diplomirala je 1951., a potom stažirala u ljekarni i laboratorijima u Vinogradskoj bolnici u Zagrebu.

Iz životopisa profesorice Olge Carević:

Znanstvena savjetnica, redovita članica Senata i Kolegija temeljnih medicinskih znanosti Akademije medicinskih znanosti Hrvatske

Humanitarka

Članica Europske grupe za proučavanje lizosoma

Članica Znanstvenog vijeća za promet Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU)

Članica Znanstvenog vijeća za mir i ljudska prava HAZU

Članica je Vijeća za socijalnu pravdu Predsjednika RH 2010.-2015.

Počasna je članica Hrvatskog biološkog društva i članica brojnih tuzemnih i inozemnih biomedicinskih društava

Članica je Farmaceutskog društva i Hrvatskog liječničkog zbora

Znanstvena djelatnost

Znanstvenu djelatnost započela je u Zavodu za farmakologiju i toksikologiju Veterinarskog fakulteta u Zagrebu 1952. godine. Sudjelovala je u projektu toksičnosti insekticida. Iz te problematike izradila je i obranila doktorsku disertaciju na matičnom Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu pod naslovom: Učinci gamaheksaklorcikloheksana na metaboličke procese u jetri pokusnih životinja.

Godine 1965. održala je habilitacijsko predavanje na matičnom fakultetu. Nakon stečenog doktorata znanosti provela je vrijeme na daljnjem usavršavanju na *Faculty of Medical Biochemistry, University of Birmingham, Engleska* 1967./68., gdje se je prvi puta susrela sa znanstvenim područjem *lizosomi*.

Nakon povratka u Zagreb zaposlila se u Institutu „Ruđer Bošković“ u kojem je 1968. izabrana u zvanje znanstvene suradnice i voditeljice Grupe za medicinsku biokemiju, a 1974. u zvanje više znanstvene suradnice. Grupa se bavila proučavanjem lizosomske funkcije u normalnim i patološki-promijenjenim stanicama (toksična oštećenja, neoplastički rast, reumatska upala) te metabolizam pojedinih lijekova (antibiotici, antineoplastički agensi i antireumatici). Rezultati istraživanja prikazani su u znanstvenim časopisima (90), citirani u CC i kongresnim priopćenjima (50).

Suradivala je s Institutom za medicinska istraživanja tvornice „Pliva“ i Hrvatskom ligom za borbu protiv raka. Istraživanje o ulozi lizosomskog sustava tijekom gladovanja prihvaćeno je i kao međunarodni projekt - *Department of Health, Education and Welfare, National Institute of Health, Bethesda, Maryland.*

Među znanstvenicima koji su odredili pravce razvoja nedvojbeno zauzima važno mjesto Christian de Duve, koji je 1955. godine sa svojim suradnicima otkrio lizosome, a 1974. primio Nobelovu nagradu. Prvi susret s Christian de Duveom dogodio se 1970. na Prvoj lizosomskoj konferenciji održanoj na Katoličkom univerzitetu u Louvainu. Nakon završetka Konferencije, na kojoj je iznijela rezultate istraživanja Grupe za medicinsku biokemiju o lizosomima tijekom gladovanja, Christian de Duve je dr. Carević pozvao u posjet svom Institutu za proučavanje lizosoma u Louvainu. Nakon boravka u laboratoriju opremljenom suvremenim uređajima nastojala je svoj laboratorij opremiti za lizosomska istraživanja u Institutu „Ruđer Bošković“, prema financijskim mogućnostima. Kao članica Europske grupe za proučavanje lizosoma sudjelovala je u organizaciji 2. Konferencije o lizosomima u Herceg Novom 1971. Radovi su tiskani u časopisu *Periodicum Biologorum*, a urednik zbornika je bila profesorica Carević.

Potom su slijedile konferencije posvećene lizosomima u Louvainu 1973., u Amsterdamu 1974., te u okviru *Gordon Research Conferences* u SAD-u 1974., 1976. i 1978. godine. Godine 1979. izabrana je u zvanje znanstvene savjetnice na matičnom, Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Desetak godina bila je djelatnica Zavoda za zaštitu zdravlja grada Zagreba kao voditeljica znanstvene jedinice nastojeći prenijeti stečeno iskustvo na mlađe znanstvenike te pomoći unaprjeđenju razvojno istraživačkog rada u Zavodu. Nastavila je i suradnju s Institutom tvornice „Pliva“ što je rezultiralo patentiranjem azitromicina (Sumamed), 1989. objavljena je znanstvena publikacija „*Comparative studies on the effects of Erythromycin and Azithromycin upon extracellular release of lysosomal enzymes in inflammatory processes*“, tiskana u časopisu *Agents and Actions*, 1988. (259: 124-131).

Znatan dio vremena posvetila je *nastavi* na Veterinarskom fakultetu i u Centru za postdiplomski studij prirodnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Osim toga, održala je pozvana predavanja u zemlji i inozemstvu iz područja učinaka farmakološki aktivnih, toksičnih i kancerogenih tvari na funkciju lizosomskog sustava. Bila je mentor više diplomskih, magistarskih i doktorskih radova.

Društveni i publicistički rad

Na samom početku Domovinskog rata, 17. kolovoza 1990., kada su postavljene barikade oko Knina i drugih gradova uputila je Apel mira pod naslovom: „Prijateljstvo Hrvata i Srba i obrnuto“ koji je objavio Vjesnik 18. kolovoza 1990. Tu su poruku podržali mnogi građani hrvatske, srpske i drugih nacionalnosti. Ponukana takvom reakcijom nastavila je pisati miroljubive tekstove u Vjesniku i Večernjem listu sve do današnjeg dana. Tekstovi su skupljeni i objavljeni u sedam knjiga:

1. Moj srpski rod moja hrvatska domovina, 1991., izd. Ministarstvo informacija;
2. Moj srpski rod moj hrvatski dom, 1993. izd., Hrvatska sveučilišna naklada (knjiga je posvećena preminulom sinu Mislavu, koji je bio hrvatski branitelj)
3. Glas srca i razuma, 1996., izd. Durieux
4. Dodirnimo zvijezdu prijateljstva, prvo izdanje 2005. i drugo izdanje 2006., izd. Nakladni zavod Globus
5. Znanost, humanost i ekologija, 2010., izd. Graphis (knjigu je objavila u suradnji s prof. dr. sc. Draženom Vikić-Topić)
6. Želja za znanjem, objavljena je također u suradnji s prof. dr. sc. Draženom Vikić-Topić, izd. Institut za razvoj i međuljudske odnose, 2014.;
7. Snaga prijateljstva, 2015., izd. udruga Žene u Domovinskom ratu.

Nakon odlaska u mirovinu honorarno je bila zaposlena u svojstvu vanjske savjetnice u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, a potom u Upravnim vijećima Šumarskog instituta, Jastrebarsko i Instituta za razvoj i međunarodne odnose. Osim toga, bila je i članica Vijeća za socijalnu pravdu predsjednika Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ive Josipovića.

Također je sudjelovala u emisiji HRT-a „Misli 21. stoljeća“ (5.1 ipnja 2000.) s temom „Tolerancija i dijalog u hrvatskom društvu“. Iste godine snimljen je i film pod naslovom: „Od srca do srca“ režisera Miroslava Mikuljana za HRT, o životu i radu profesorice Carević.

Tijekom rata sudjelovala je u više humanitarnih akcija kao što su: Odbor za podizanje spomen-ploče Stjepanu Radiću (1992.), Odbor za strategiju znanstvenog i kulturnog razvitka (1992.), Hrvatska liga za mir (1992.), Hrvatsko Pagvaško društvo (1992.), Odbor za zaštitu slobode misli i ljudskih prava, HAZU (1992.), Državni odbor za normalizaciju Hrvatsko-srpskih odnosa (1993.).

Publicistički opus

Publicistički opus je bogat: u 90 znanstvenih časopisa, 50 CC radova i priopćenja, 18 znanstvenih radova u međunarodnoj literaturi. Na patentu Sumamed: 5 radova, 20 znanstvenih i pregledanih radova u tuzemnoj literaturi, 5 radova u projektu Veterinarskog fakulteta „Metaboličke, enzimske i morfološke promjene u jetri gusaka u tovu i u bubregu preživača“ i saopćenja s 24 izlaganja na znanstvenim i plenarnim skupovima.

Nagrade i priznanja za rad

Za rezultate znanstveno-istraživačkog rada dodijeljeno joj je odličje reda Danice Hrvatske s likom Ruđera Boškovića (1995.), Plaketa s likom Zdravka Lorkovića, (1997.) , Plaketa *Out-standing people of the 20th Century, International Biographical Centre Cambridge, England*, (2000).

Za društveni i humanitarni rad dodijeljene su nagrade: „Europski krug“ (1993.) i Nagrada Grada Zagreba (1996.). Primila je i priznanje Internacionalne grupe za proučavanje lizosoma u New Yorku (1989.).

Za stručni rad dodijeljena joj je Spomen-diploma Reumatološke sekcije, 1987. kao i Diploma Zbora liječnika Hrvatske 1991. godine.

Za znanstveni doprinos u Akademiji medicinskih znanosti Hrvatske dodijeljen joj je počasni naslov Laureat za 2016. godinu.

U lipnju 2001. godine Institut „Ruđer Bošković“ obilježio je 50-tu obljetnicu znanstvenog i humanitarnog rada profesorice Carević. Tom je prigodom poručila mladim znanstvenicima: *Znanost i humanost uvijek idu zajedno, jer je njihovo izvorište istina.*

Završila bih ovu laudaciju citatom profesorice Carević iz 1992. godine: „

Pokušajmo vratiti povjerenje među ljude koje je bitno za našu demokraciju, za naš zajednički život i za budućnost svih građana naše hrvatske domovine, *Amor vincit omnia – Ljubav sve pobjeđuje*“.

Hvala Vam gospodo profesor Carević za sve što ste nesebično dali hrvatskoj domovini i Akademiji medicinskih znanosti Hrvatske.

Prof. dr. sc. Jasna Lipozenčić

Govor laureata

Sve vas najsrdačnije pozdravljam, posebice moje drage prijatelje!

Zahvaljujem se Akademiji medicinskih znanosti Hrvatske i Glavnom odboru na izboru i dodijeli počasnog naslova Laureat za 2016 .godinu.

Izuzetno sam zahvalna predsjednici Akademije, prof. dr. sc. Jasni Lipozenčić na predstavljanju mojih znanstvenih i humanitarnih aktivnosti, a posebice na organizaciji ove svečanosti.

Puno hvala predsjedniku i članovima Senata kao i Predsjednici i članovima Kolegija internističkih znanosti na prijedlogu da mi se dodijeli počasni naslov Laureat za 2016. godinu.

Dozvolite mi, da se u ovim svečanim trenucima sjetim nekih vremena kada sam kao znanstvenica radila u institutu „Ruđer Bošković“. U to vrijeme na čelu Instituta bio je akademik Ivan Supek koji je i osnovao ovu značajnu znanstvenu instituciju. Na to me je ponukao i znanstveni skup posvećen 100-toj obljetnici rođenja Ivana Supeka koji je prije dvije

godine organizirala Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Želim istaći, da je pod vodstvom Ivana Supeka Institut „Ruđer Bošković“ postigao svjetski renome, koji je zadržao sve do danas. Još se uvijek dobro sjećam kako nas je naš ravnatelj, poticao na znanstvenoistraživački rad i na zalaganje za bolji i humaniji svijet.

Kao vrsni znanstvenik i humanist, Ivan Supek stekao je svjetski ugled svojim zalaganjem protiv rata, nasilja i nuklearnog oružja.

U svojim brojnim knjigama akademik Ivan Supek ostavio nam je mnoge nadahnute poruke, jednu među njima pročitati ću za kraj:

„Ako ne ostvarimo naš prvi i glavni cilj, uništavanje oružja, posebice nuklearnog, ostaje nam onaj davni mesijanski poziv *Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe*“.

Prof. dr. sc. Olga Carević

Izbor je bio popraćen glazbenim programom Zbora i orkestra Veterinarskog fakulteta "Ab Ovo".

Predsjednica je zaključila radni dio i pozvala na domjenak.

Prof. dr. sc. Kristina Potočki
Glavna tajnica AMZH